

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

กาแฟ (Coffee) ถือว่าเป็นเครื่องดื่มที่คนไทยรู้จักและบริโภคมาเป็นเวลานานไม่ต่ำกว่า 150 ปี ถึงแม้ว่ากาแฟจะไม่ได้มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย แต่พบว่ามีปลูกในหลายพื้นที่ โดยสายพันธุ์ที่นิยมปลูกมากและส่งออกจำหน่ายในตลาดโลก ได้แก่สายพันธุ์อาราบิก้า (Arabica coffee) เป็นสายพันธุ์ที่เจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งแต่ 800 เมตรขึ้นไปและมีอากาศหนาวเย็น ดังนั้นจึงนิยมปลูกมากทางภาคเหนือของประเทศ จุดเด่นของกาแฟอาราบิก้า คือ จะให้รสชาติ (Flavour) ของกาแฟที่กลมกล่อม อ่อนละมุนและมีกลิ่นหอม (Aroma) ของกาแฟค่อนข้างมาก รสขมและเปรี้ยวน้อย และมีปริมาณคาเฟอีน (Caffeine) ประมาณ 1-2 เปอร์เซ็นต์ ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะตัวนี้ทำให้กาแฟอาราบิก้าได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้บริโภคกาแฟค่อนข้างมาก (คู่มือการปลูกและการผลิตกาแฟอาราบิก้าคุณภาพ, 2558) แต่พบว่ามีศักยภาพการผลิตกาแฟอาราบิก้าของไทยในปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ ทำให้ไทยต้องมีการนำเข้ากาแฟจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้พบว่ายังขาดสายพันธุ์กาแฟอาราบิก้าที่มีศักยภาพด้านการเจริญเติบโตและคุณภาพของกาแฟโครงการหลวงและขยายผลโครงการหลวง ทำให้เกิดการศึกษาลักษณะสายพันธุ์กาแฟอาราบิก้าที่ส่งเสริมในพื้นที่โครงการหลวงและขยายผล รวมทั้งศึกษาการคัดเลือกและทดสอบสายพันธุ์ที่มีศักยภาพด้านการเจริญเติบโตและคุณภาพในพื้นที่โครงการหลวงและขยายผลโครงการหลวง มีรายงานจากกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2556) พบว่าผลผลิตกาแฟของโลกทั้งอาราบิก้าและโรบัสต้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 8.18 ล้านตัน ในการปีการผลิต 2551/2552 เป็น 9.03 ล้านตันในปีการผลิต 2556/2557 ในจำนวนนี้เป็นผลผลิตกาแฟอาราบิก้าที่เพิ่มขึ้นจาก 5.11 ล้านตัน เป็น 5.20 ล้านตัน ในช่วงเวลาเดียวกัน ในขณะที่ความต้องการกาแฟของโลกก็เพิ่มขึ้นเช่นกันจาก 7.48 ล้านตันในปีการผลิต 2551/2552 เป็น 8.67 ล้านตัน ในปีการผลิต 2556/2557 สำหรับสัดส่วนตลาดกาแฟประเทศเวียดนาม และอินโดนีเซียมีส่วนการส่งออกกาแฟในปีการผลิต 2556/2557 ร้อยละ 21.50 และ 6.68 ของปริมาณการส่งออกเมล็ดกาแฟของโลก 7.004 ล้านตัน (กรมศุลกากร, 2556)

พชณี สุวรรณวิศลกิจ (2542) ได้ศึกษาวิธีการตลาดกาแฟในภาคเหนือของประเทศไทยโดยศึกษาลักษณะและแนวทางการจำหน่ายผลผลิตกาแฟอาราบิก้ารวมทั้งปัญหาและการดำเนินงานด้านการตลาด โดยสำรวจข้อมูลในพื้นที่ภาคเหนือที่เป็นแหล่งผลิตกาแฟอาราบิก้าได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน น่าน ลำพูน ลำปาง พะเยา เพชรบูรณ์ และอุทัยธานี จากผลการศึกษาพบว่าระบบการปลูกกาแฟ อราบิก้าแบ่งออกเป็น 4 ระบบ ได้แก่ 1) การปลูกต้นกาแฟได้ร่มไม้อื่นที่มักเป็น

ไม้ธรรมชาติและไม้ผลอื่นๆ พบร้อยละ 56.60 2) การปลูกกาแฟกลางแจ้งและมีพืชที่ปลูกร่วม ร้อยละ 52.83 โดยพืชที่ปลูกร่วมผระบบเป็นพืชที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรเช่น กล้วย ส้มโอ ขนุน ลิ้นจี่ มะม่วง ท้อ บัวย พลับ และสาละ เป็นต้น 3) การปลูกกาแฟกลางแจ้งเพียงอย่างเดียวร้อยละ 26.64 ส่วนใหญ่ต้นกาแฟจะไม่แข็งแรง 4) การปลูกกาแฟในสวนหลังบ้านร้อยละ 16.98 รูปนี้เกษตรกรไม่ได้มุ่งหวังรายได้หลังจากการผลิตกาแฟ แต่เป็นการปลูกร่วมกับพืชสวนครัวอื่นๆ สำหรับสถานการณ์การผลิตของกาแฟอราบิก้าในประเทศไทย พบว่า ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีแนวโน้มพื้นที่ให้ผลของกาแฟลดลงจาก 259,449 ไร่ เป็น 248,523 คิดเป็นร้อยละ 4.2 ของพื้นที่ให้ผลทั้งหมด เนื่องจากแหล่งผลิตกาแฟที่มากที่สุดในประเทศคือ พื้นที่ภาคใต้ประสบปัญหาฝนทิ้งช่วง อากาศร้อน และแห้งแล้ง กาแฟออกดอกและติดผลไม่ดี ส่งผลให้ผลผลิตกาแฟมีปริมาณลดลงจาก 37,791 ตัน เป็น 26,489 ตัน คิดเป็นร้อยละ 30 ของผลผลิตทั้งหมด และผลผลิตต่อไร่ 107 กิโลกรัม ลดลงจากปี พ.ศ. 2557 รองลงมาเป็นพื้นที่ภาคเหนือมีพื้นที่ให้ผลทั้งหมด 60,417 ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 14 ของพื้นที่ให้ผลผลิตทั้งหมด และผลผลิตของกาแฟจำนวน 8,636 ตัน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 8 ของผลผลิตทั้งหมด เนื่องจากภาครัฐและเอกชนมีโครงการส่งเสริมให้ปลูกกาแฟเพิ่ม ในสวนผลไม้ ไม้ยืนต้นและพื้นที่ป่าชุมชน (เริงชัยและคณะ, 2558)

ทั้งนี้สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่ (องค์การมหาชน) ได้ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการปลูก การเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของกาแฟอราบิก้า และเกษตรกรทั้งในพื้นที่โครงการหลวงและขยายผลโครงการหลวงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมและคัดเลือกสายพันธุ์กาแฟอราบิก้าคุณภาพดีเยี่ยมที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต และให้ผลผลิตของโครงการหลวง
2. เพื่อศึกษาวิธีการเพิ่มผลผลิตของกาแฟอราบิก้าที่ปลูกภายใต้ระบบร่มเงาของป่าไม้
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์วิธีจัดการธาตุอาหารเพื่อเพิ่มผลผลิตกาแฟอราบิก้าในพื้นที่โครงการหลวงและขยายผลโครงการหลวง
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการผลิตเพื่อปรับปรุงผลผลิตและคุณภาพกาแฟอราบิก้าโครงการหลวงและขยายผลโครงการหลวง